

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 maja 2016 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie z wniosku (...)z siedzibą w W. z udziałem (...). Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

i (...)w upadłości likwidacyjnej z siedzibą

w W. o zmianę wpisu, w przedmiocie skargi (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. oraz skargi syndyka (...)w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. na orzeczenie referendarza z dnia 26 stycznia 2016 r. w sprawie sygn. akt LD.XV Ns-Rej. ZA (...), utrzymał w mocy postanowienie referendarza sądowego z dnia 26 stycznia 2016 r. w sprawie sygn. akt LD.XV Ns-Rej. ZA (...) oraz dokonany na jego podstawie wpis; uznał, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie, sygn. akt LD. XV Ns-Rej.ZA (...) (postanowienie wraz z uzasadnieniem k. 104-106).

Apelacje od powyższego postanowienia wnieśli uczestnicy postępowania.

Uczestnik postępowania (...) sp. z o.o. w P. zaskarżył postanowienie w całości zarzucając mu naruszenie:

- art. 3 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. 1996 nr 149, poz. 703) poprzez dokonanie wpisu na wnioski wnioskodawcy na podstawie dołączonej do wniosku umowy o przelew wierzytelności (cesji) na zabezpieczenie, której treść nie spełniała minimalnych wymogów stawianych dokumentom, które mogą stanowić podstawę wpisu w rejestrze zastawów;
- art. 39 ust. 1 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów poprzez błędne przyjęcie, że podmiot wskazany jako zastawnik, ma jakikolwiek tytuł prawny do wierzytelności zabezpieczonych zastawem rejestrowym.

W oparciu o powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości poprzez uchylenie postanowienia z dnia 26 stycznia 2016 r. i dokonanego na jego podstawie wpisu oraz oddalenie wniosku wnioskodawcy z dnia 30 grudnia 2015 r. oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. (apelacja, k. 110-114)

Uczestnik postępowania syndyk (...)w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. - A. W. wnosząc apelację od powyższego postanowienia zaskarżył orzeczenie w całości i zarzucił mu naruszenie:

- art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawa upadłościowego poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji dokonanie wpisu, pomimo braku skuteczności umowy cesji (zdefiniowanej poniżej) wobec masy upadłości Banku;
- art. 70¹ prawa upadłościowego poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji dokonanie wpisu de facto wyłączającego objęte umową cesji wierzytelności z masy upadłości;
- art. 17 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów poprzez uznanie, że dla przeniesienia zastawu rejestrowego nie jest wymagane spełnienie warunków przewidzianych dla umowy zastawniczej;
- art. 75 ust. 1 prawa upadłościowego w zw. z art. 76 ust. 1 prawa upadłościowego w zw. z art. 77 ust. 1 p.u. w zw. z art. 17 ust. 1 u.z.r.r.z. poprzez ich niezastosowanie i dokonanie wpisu po ogłoszeniu upadłości likwidacyjnej (...), a w konsekwencji niedozwolone rozporządzenie majątkiem wchodzącym w skład masy upadłości przez upadłego;
- art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie stanu rzeczy istniejącego w chwili wydania postanowienia o dokonaniu wpisu w postaci ogłoszenia upadłości likwidacyjnej (...).

W oparciu o powyższe zarzuty, apelujący wniósł o:

- uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i oddalenie wniosku (...)o wpis zmiany zastawnika zastawu rejestrowego wpisanego do rejestru zastawów pod numerem poz.rej. (...) ze (...) w W. w upadłości likwidacyjnej na (...);
- dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z dokumentów załączonych do apelacji na okoliczności wskazane w treści uzasadnienia;
- zasądzenie na rzecz Syndyka kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz zwrot dokonanej opłaty sądowej od niniejszej apelacji, jako nienależnej.

(apelacja, k. 121-123)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Obie apelacje jako bezzasadne podlegały oddaleniu.

Przed przystąpieniem do oceny zarzutów podniesionych w apelacjach uczestników postępowania, Sąd Okręgowy wskazuje, że w sprawie niniejszej nie było podstaw do zawieszenia postępowania zgodnie z wnioskiem uczestnika postępowania spółki (...) do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego zadanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XXIII Ga 799/16, dotyczącego kwestii, kto jest obligatoryjnym uczestnikiem postępowania rejestrowego w przypadku ogłoszenia upadłości banku-zastawnika, po dokonaniu przez niego przelewu na zabezpieczenie wierzytelności wraz z zabezpieczającym ją zastawem rejestrowym (wniosek, protokół rozprawy apelacyjnej z dnia 11 stycznia 2017 r., k. 181-182).

Sąd Okręgowy wskazuje, że w przedmiotowej sprawie powinna uczestniczyć masa upadłości reprezentowana przez syndyka, a zatem skoro apelacja w niniejszej sprawie została wniesiona przez syndyka, to krąg uczestników został prawidłowo ukształtowany. Wprawdzie skarga na orzeczenie referendarza sądowego została złożona w dniu 12 lutego 2016 r. przez zarządcę (...)w upadłości układowej, ale w dniu 22 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowego (...)w upadłości układowej w W. z postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego (postanowienie w sprawie o sygn. akt X GUp 656/15 k.84-86). Stąd, apelacja od zaskarżonego w niniejszym postępowaniu postanowienia została prawidłowo wniesiona już przez syndyka masy upadłości (...)w W. w upadłości likwidacyjnej.

W takiej sytuacji nie ma potrzeby oczekiwania na rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, gdyż Sąd Okręgowy rozstrzyga to zagadnienie we własnym zakresie, uznając, że to masa upadłości a nie organy banku uczestniczą w postępowaniu. Istota sporu w niniejszej sprawie (szczególnie wobec treści apelacji syndyka) koncentruje się bowiem wokół zagadnienia, czy wierzytelność zabezpieczona zastawem wchodzi w skład masy upadłości. Nie ma jednak sporu co do tego czy przysługuje Bankowi pomimo upadłości, a wyłącznie czy wierzytelnością tą zarządza syndyk, czy nabywca wierzytelności. Nie istniała więc jakakolwiek przesłanka do prowadzenia postępowania z udziałem upadłego reprezentowanego przez dotychczasowy zarząd.

Przepis art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. dotyczy obligatoryjnego zawieszenia postępowania jeżeli dotyczy ono masy upadłości; przepis art. 180 § 1 pkt 5 lit b) nakazuje zaś obligatoryjne podjęcie zawieszono postępowania z chwilą ustanowienia osoby pełniącej funkcję syndyka. Skoro więc syndyk masy upadłości (...)w W. w upadłości likwidacyjnej bierze już udział w postępowaniu, to nie było podstaw do jego zawieszenia i ponownego podjęcia na podstawie powołanych przepisów. Nie było też potrzeby zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. skoro wątpliwość przedstawiona w pytaniu prawnym została rozstrzygnięta we własnym zakresie przez Sąd Okręgowy w Łodzi.

Podkreślić też trzeba, że przedmiot zastawu rejestrowego nigdy nie stanowił własności (...)w W.. Zastaw rejestrowy kreuje bowiem tylko określone prawo o charakterze rzeczowym, nie przenosząc prawa własności. Przedmiot zastawu

nie mógł więc wejść w skład masy upadłości wymienionego banku, po ogłoszeniu jego upadłości, co również miało znaczenie dla ukształtowania strony podmiotowej postępowania i oceny wniosku o jego zawieszenie.

Przechodząc do oceny zasadności apelacji, należy w pierwszej kolejności odnieść się do apelacji uczestnika postępowania spółki (...), gdyż zarzuty tego apelującego okazały się one chybione. Zarzuty te w całości dotyczyły naruszenia przepisów ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. 1996 nr 149, poz. 703) i były powtórzeniem zarzutów podniesionych w skardze na postanowienie referendarza sądowego z dnia 26 stycznia 2016 r., które trafnie rozpoznał Sąd Rejonowy wydając zaskarżone postanowienie. Sąd Okręgowy w całości podziela argumentację Sądu I instancji, podkreślając, że wskazane przepisy nie mogły zostać naruszone, gdyż umowa przelewu wierzytelności zawarta między (...)a (...)nie była umową o ustanowienie zastawu rejestrowego i w związku z tym nie podlegała precyzyjnej regulacji art. 3 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. 1996 nr 149, poz. 703). Wszystkie informacje dotyczące tego zastawu zawarte były w aktach rejestrowych tego zastawu, a istotne z punktu widzenia zarejestrowania czynności cesji wymogi, m.in. precyzyjnego wskazania podmiotów, tj. starego i nowego zastawnika były zawarte w umowie cesji. Na marginesie wskazać należy, iż siedziba oraz adres (...)są danymi znanymi powszechnie i łatwo sprawdzalnymi, stąd zawsze istnieje możliwość precyzyjnego ich ustalenia. Nie było zatem wątpliwości co do możliwości zmiany zastawnika w rejestrze zastawów.

Nie został również naruszony art. 39 ust. 1 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, bowiem do wniosku o wpis – zgodnie z wymogiem rzeczonoego przepisu – została załączona umowa cesji wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym. Przepis ten nakazuje zaś dokonanie wpisu do rejestru, jeśli do wniosku dołączona jest umowa cesji wierzytelności zabezpieczonej zastawem. W takiej sytuacji nabywca wierzytelności staje się zastawnikiem i on ubiega się o ujawnienie zmian podmiotowych w ukształtowanym już wcześniej rejestrze zastawów, co odpowiada treści art. 17 ust. 1 wymienionej ustawy .

Z przyczyn podanych powyżej nieuprawnione były również zarzuty apelacji syndyka masy upadłości dotyczące naruszenia dyspozycji art. 17 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów poprzez uznanie, że dla przeniesienia zastawu rejestrowego nie jest wymagane spełnienie warunków przewidzianych dla umowy zastawniczej.

Odnośnie zaś pozostałych zarzutów podniesionych przez syndyka (...)w upadłości likwidacyjnej w W., to w pierwszej kolejności podkreślić należy, że wykraczały poza kognicję sądu rejestru zastawów i już z tej przyczyny nie mogły odnieść skutku. Sąd rejestrowy jest bowiem władny dokonać formalnej oceny złożonych przy wniosku dokumentów. Nie ma jednak instrumentów pozwalających na prowadzenie postępowania dowodowego w przedmiocie zarzutów godzących w ważność i skuteczności zdarzeń prawnych ujawnionych w tych dokumentach.

Niezależnie jednak od powyższego zarzuty syndyka nie mogły doprowadzić do zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia z przyczyn podanych poniżej.

W pierwszej kolejności za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawa upadłościowego (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 2171), zgodnie z którym umowa przeniesienia własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa zawarta w celu zabezpieczenia wierzytelności jest skuteczna wobec masy upadłości, jeżeli została zawarta w formie pisemnej z datą pewną. W sprawie niniejszej umowa cesji wierzytelności, będąca zabezpieczeniem udzielonego przez (...)kredytu, miała datę pewną od dnia jej zawarcia, tj. 20 sierpnia 2015 r. a więc była skuteczna wobec masy upadłości.

Podkreślić należy, że umowa cesji posiada walor dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 1988), ponieważ mieści się wśród przypadków wymienionych w tym przepisie. Przepis ten kwalifikuje jako mające moc prawną dokumentów urzędowych, m.in. wszelkie wystawione (verba legis) przez bank oświadczenia, podpisane przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzone pieczęcią banku, stwierdzające udzielenie m.in. kredytu i jego wysokość. Oświadczenie banku spełniające te wymogi

inkorporowane jest w dokumencie stanowiącym o pisemnej formie zawartej umowy cesji, ponieważ umowa cesji stwierdza jednoznacznie udzielenie przez (...) kredytu i jego wysokość, a w pozostałych kwestiach odsyła do postanowień umowy o kredyt refinansowy z dnia 20 sierpnia 2015 r. Określonym w art. 95 ust. 1 ustawy prawo bankowe przesłankom uznania wymienionych w nim dokumentów bankowych za mające moc prawną dokumentów urzędowych nie nadano zresztą charakteru kumulatywnego, o czym świadczy część art. 95 ust. 1 ustawy, w brzmieniu „stwierdzające udzielenie kredytu, pożyczki pieniężnej”.

Regulacja art. 95 ust. 2 wzmiankowanej ustawy przesądza zaś uzyskanie z woli ustawodawcy daty pewnej przez m.in. czynność zabezpieczającą wierzytelność banku, która stwierdzona została dokumentem przewidzianym w art. 95 ust. 1 ustawy. Czynnością zabezpieczającą wierzytelność banku jest niewątpliwie czynność prawna w postaci umowy cesji, zawarta między bankiem a dokonującym cesji na rzecz banku kredytobiorcą w celu zabezpieczenia wierzytelności banku powstałej w następstwie udzielonego kredytu.

W związku z tym art. 95 ust. 2 Prawa Bankowego pozwala uznać, że omawiana czynność ma datę pewną od daty zamieszczonej w tym dokumencie.

Jedynie na marginesie należy zauważyć, że umowa cesji została podpisana przez (...), który jest organem konstytucyjnym państwa, a więc - stosownie do art. 81 § 2 ust. 2) k.c. – umowa cesji ma datę pewną od dnia jej podpisania. Rzeczony przepis stanowi bowiem, że w razie umieszczenia na obejmującym czynność dokumencie jakiegokolwiek wzmianki przez organ państwowy, organ jednostki samorządu terytorialnego albo przez notariusza, czynność prawna ma datę pewną od daty wzmianki. Jednocześnie, umowa ta została poświadczona notarialnie. Jednakże należy podkreślić, że art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tj. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisów art. 81 § 1 i § 2 Kodeksu cywilnego, stąd istnienie daty pewnej zostało zbadane w oparciu o ten właśnie przepis.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy rozpoznał zarzut naruszenia art. 75 ust. 1 w zw. z art. 76 ust. 1 w zw. z art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 2171), stwierdzając, że dyspozycja tych przepisów nie powoduje nieważności umowy cesji wierzytelności. Niewątpliwie, umowa cesji wierzytelności – wbrew stanowisku apelującego - nie była czynnością upadłego. W dacie zawarcia rzeczony umowy, tj. 20 sierpnia 2015 r., (...)w W. nie był jeszcze w stanie upadłości, a zatem nie mogły zostać naruszone wymienione w apelacji art. 75 ust. 1 prawa upadłościowego w zw. z art. 76 ust. 1 prawa upadłościowego w zw. z art. 77 ust. 1 p.u. w zw. z art. 17 ust. 1 u.z.r.r.z. Umowa cesji była zawarta przed ogłoszeniem upadłości, a zatem była ważna, zaś analizowany przepis art. 77 prawa upadłościowego nie stanowi o tym, że postawienie jednej ze stron umowy w stan upadłości (układowej czy likwidacyjnej) powoduje nieważność czynności powierniczych podjętych tytułem zabezpieczenia, w tym również czynności polegającej na cesji wierzytelności na zabezpieczenie kredytu udzielonego przez (...). A skoro tak, to przedmiotowa umowa cesji pozostaje w mocy, jest ważna i mogła stanowić podstawę do dokonania wpisu do rejestru zastawów na podstawie art. 39 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2016 r. poz. 297). Okoliczność zaś, że sam wpis został dokonany później (po ogłoszeniu upadłości) nie ma znaczenia z punktu widzenia tych przepisów.

Z powyższym związany jest - również niezasadny- zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie stanu rzeczy istniejącego w chwili wydania postanowienia o dokonaniu wpisu w postaci ogłoszenia upadłości likwidacyjnej banku. Sąd Okręgowy zauważa, że Sąd I instancji tego faktu nie pominął, lecz stwierdził, że – w związku z brakiem naruszenia wcześniej wskazanych przepisów – zarzut ten nie ma znaczenia, tym bardziej że w postępowaniu rejestrowym uczestniczył syndyk masy upadłości dotychczasowego zastawnika.

Na koniec pozostała kwestia oceny zasadności zarzutu naruszenia art. 70⁽¹⁾ ww. ustawy, która jest w istocie wtórnym zagadnieniem, gdyż dotyczyć będzie likwidacji majątku upadłego. Zgodnie z powyższą regulacją, do rzeczy, wierzytelności i innych praw majątkowych przeniesionych przez upadłego na wierzyciela w celu zabezpieczenia wierzytelności oraz do zabezpieczonych w ten sposób wierzytelności stosuje się odpowiednio przepisy ustawy dotyczące zastawu i wierzytelności zabezpieczonych zastawem. W związku z tym do zabezpieczonych przewłaszczeniem przedmiotów majątkowych oraz do wierzytelności tak zabezpieczonej stosuje się m.in. przepisy art.

336, 338, 339, 340, 345 i 346 ustawy Prawo upadłościowe, dotyczące podziału sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo. Pomimo tego, iż upadłość obejmująca likwidację majątku upadłego służy ochronie wszystkich wierzycieli w drodze ich równomiernego zaspokojenia, to jednak nie została wyeliminowana szczególna ochrona, która przysługuje niektórym wierzytelnościom z tej przyczyny, że zostały przed ogłoszeniem upadłości dłużnika w określony sposób zabezpieczone, np. hipoteką, zastawem itp. Stosownie do wskazanych regulacji zaspokojenie wierzyciela z przedmiotów przeniesionych powierniczo na niego celem zabezpieczenia wierzytelności następuje w ramach prawa odrębności. Skoro przedmioty te (także wierzytelności) nie podlegają wyłączeniu z masy upadłości, to znaczy, że są likwidowane przez syndyka, a uzyskane w ten sposób sumy podlegają odrębnemu podziałowi (A. Jakubecki, F. Zedler „Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz.”, (art. 336), wyd. Lex 2011)

Interpretując rzeczony przepis należy mieć zatem na względzie to, że dotyczy on wierzytelności objętych umową cesji, a nie przedmiotu zastawu rejestrowego. W niniejszej sprawie zatem wierzytelności objęte umową przelewu na zabezpieczenie, zawartą pomiędzy (...) w W. a (...) w dniu 20 sierpnia 2015 roku, wejdą w skład masy upadłości. W związku z tym środki z tytułu spłaty kredytów udzielonych przez (...)spółce (...), pomimo zawartej umowy cesji, będą zasilają masę upadłości (...), stosownie do art. 70⁽¹⁾ ww. ustawy. Natomiast prawo wierzyciela, na rzecz którego dokonano cesji dla zabezpieczenia wierzytelności doznaje takiej samej ochrony prawnej w postępowaniu upadłościowym jak prawa zastawnika. (...)jako wierzyciel zabezpieczony powierniczo korzysta, według ustawodawcy, w pełni z prawa do zaspokojenia się z sumy uzyskanej w wyniku likwidacji przedmiotu zabezpieczenia. W efekcie tylko ewentualną nadwyżkę między sumą uzyskaną od (...), a sumą wypłaconą (...)syndyk będzie mógł dysponować na zaspokojenie innych wierzycieli. Ze względu właśnie na szczególne uprzywilejowanie wierzyciela zabezpieczonego cesją o charakterze powierniczym, właściwe jest aby on pozostawał zastawnikiem rejestrowym. Hipotetycznie rzecz biorąc, w przypadku zaniechania spłaty wierzytelności przez (...), (...) znajdzie zaspokojenie w przedmiotach objętych zastawem.

Podkreślić należy, że żaden z zarzutów podniesionych przez apelujących nie zdołał doprowadzić do ustalenia, że umowa cesji zawarta przez (...) i (...)w W. była nieważna lub bezskuteczna wobec ogłoszenia upadłości banku spółdzielczego. Tylko zaś taka ocena mogłaby mieć znaczenie w przedmiotowej sprawie ze względu na treść art. 17 ust. 1 i art. 39 ust 1 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów.

Mając na uwadze wszystko powyższe, Sąd Okręgowy uznał obie apelacje za nieuzasadnione, a w konsekwencji oddalił je na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art. 520 §1 k.p.c. jako generalną regułę postępowania nieprocesowego. Nie było bowiem okoliczności do przyjęcia zasad szczególnych rozdziału kosztów z dalszych paragrafów powołanego artykułu skoro postępowanie niniejsze w równym stopniu dotyczyło sytuacji prawnej wnioskodawcy i uczestników postępowania.